

Μεταγλωττιστές II

Βελτιστοποιήσεις ανεξάρτητες από την αρχιτεκτονική

Νικόλαος Καββαδίας
nkavn@uop.gr

08 Δεκεμβρίου 2010

Η έννοια της βελτιστοποίησης προγράμματος

- Βελτιστοποίηση προγράμματος (program optimization): ο μετασχηματισμός ενός προγράμματος προκειμένου τη βελτίωση των επιδόσεών του
- Στόχοι βελτιστοποίησης
  - 1 **Performance:** ταχύτητα εκτέλεσης του κώδικα π.χ. σε αριθμό κύκλων μηχανής
  - 2 **Size:** μικρότερο μέγεθος εκτελέσιμου, μικρότερες απαιτήσεις σε μνήμη προγράμματος
- Φαινόμενα ανταλλαγής (trade-offs)
  - 1 Performance vs Size
  - 2 Ταχύτητα μεταγλώττισης vs απαιτήσεις μνήμης για τη διαδικασία
- Δεν υπάρχει ο τέλειος βελτιστοποιητής για όλους τους επιδιωκόμενους στόχους

Θεωρία βελτιστοποίησης: Το θεώρημα της πλήρους απασχόλησης

Θεώρημα

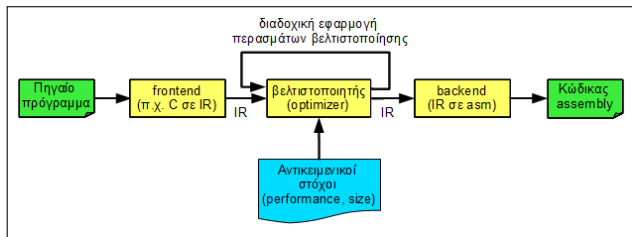
Δεν υπάρχει μεταγλωττιστής ο οποίος να παράγει το ελαχίστου μεγέθους εκτελέσιμο για κάθε P

Απόδειξη.

Έστω ότι υπάρχει μεταγλωττιστής U ο οποίος παράγει το μικρότερο βελτιστοποιημένο πρόγραμμα $Opt(P)$ για κάθε P .

- Υποθέτουμε ότι το P είναι ένα πρόγραμμα το οποίο αερισμει (δεν τερματίζει τη λειτουργία του) και δεν παράγει έξοδο
- Το πρόγραμμα αυτό είναι το L1: `goto L1;`
- Πρόβλημα τερματισμού (halting problem).
- Άρα ο U δεν υπάρχει.

Η χρήση του βελτιστοποιητή στα πλαίσια ενός δομημένου μεταγλωττιστή

- ☞ Ο απεικονιζόμενος βελτιστοποιητής είναι ανεξάρτητος από την αρχιτεκτονική
- Ένας βελτιστοποιητής εξειδικευμένος σε μία συγκεκριμένη αρχιτεκτονική επεξεργαστή θα αποτελούσε μέρος του backend

Εμβέλεια της βελτιστοποίησης (optimization scope)

- Δήλωση (statement): αριθμητικές εκφράσεις στη δεξιά πλευρά (RHS) μιας ανάθεσης
- Βασικό μπλοκ: βελτιστοποίηση ευθύγραμμου κώδικα
- Εσώτερος βρόχος (innermost loop): αύξηση παραλληλίας στα πιο συχνά εκτελούμενα τμήματα κώδικα
- Τέλεια φωλιασμένοι βρόχοι (perfect loop nest): δομή όπου το σώμα κάθε βρόχου αποτελείται μόνο από το σώμα του άμεσα εσωτερικότερου βρόχου. Αναδιοργάνωση βρόχων για την επίτευξη παραλληλίας
- Γενικευμένη δομή βρόχων (general loop nest): βελτιστοποιήσεις γενικά εφαρμόσιμες σε μία δομή βρόχων
- Διαδικασία (procedural): βελτιστοποίηση του γραφού ροής ελέγχου και της προσπέλασης μνήμης
- Υπερδιαδικαστικής εμβέλειας (inter-procedural): βελτιστοποίηση σε όλη την έκταση του προγράμματος

Είδη βελτιστοποιήσεων

- Scalar optimizations (βαθμωτές βελτιστοποιήσεις)
- Code inlining (εσωγράμμιση κώδικα)
- Procedural abstraction (αφαίρεση υποπρογράμματος)
- Loop optimizations (βελτιστοποιήσεις βρόχου)
- Register allocation (καταμερισμός κώδικα)
- Instruction scheduling (χρονοπρογραμματισμός κώδικα)
- Peephole optimization (βελτιστοποίηση κλειδαρότρυπας)
- Superoptimization (υπερβελτιστοποίηση)
- Vectorization (διανυσματοποίηση)
- Link-time optimizations (βελτιστοποιήσεις κατά τη σύνδεση αντικείμενου κώδικα)

Βελτιστοποιήσεις της IR ανεξάρτητες από την αρχιτεκτονική

- Στη διάλεξη αυτή εστιάζουμε σε βαθμωτές βελτιστοποιήσεις (scalar optimizations) οι οποίες εφαρμόζονται στην IR
- Συχνά χρησιμοποιούμενες βελτιστοποιήσεις αυτού του τύπου
  - Constant folding (δίπλωση σταθεράς)
  - Constant propagation (διάδοση σταθεράς)
  - Copy propagation (διάδοση αντιγράφου)
  - Algebraic simplifications (αλγεβρικές απλοποιήσεις)
  - Operator strength reduction (ελάττωση ισχύος τελεστή)
  - Dead code elimination (εξουδετέρωση νεκρού κώδικα)
  - Common subexpression elimination (εξουδετέρωση κοινής υποεκφράσεως)
  - Partial redundancy elimination (εξουδετέρωση μερικού πλεονασμού)
  - If conversion (μετατροπή δηλώσεων υπό συνθήκη)
  - Code motion (μετακίνηση κώδικα)

Βασικές διαφορές μεταξύ βελτιστοποιήσεων υψηλού και χαμηλού επιπέδου

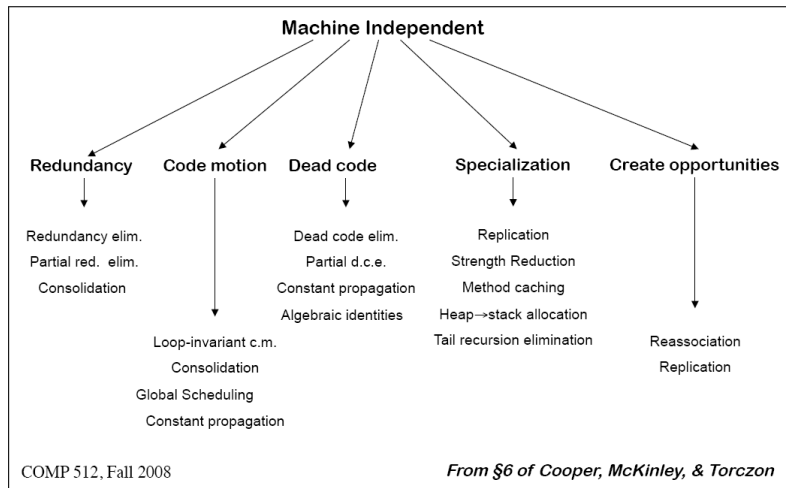
- Βελτιστοποιήσεις ανεξάρτητες από την αρχιτεκτονική
  - Εφαρμόσιμες σε ευρύ φάσμα αρχιτεκτονικών επεξεργαστή
  - Ελαττώνουν το χρόνο εκτέλεσης ή την καταλαμβανόμενη μνήμη από τον τελικό κώδικα
  - Παράδειγμα: εξουδετέρωση νεκρού κώδικα
- Βελτιστοποιήσεις εξαρτημένες από την αρχιτεκτονική
  - Κεφαλοποιούν στο έπακρο τα χαρακτηριστικά του υποκείμενου επεξεργαστή
  - Βελτιστοποιούν τη χαρτογράφηση της IR σε εντολές του επεξεργαστή
  - Παράδειγμα: χρονοπρογραμματισμός εντολών
- ☠ Ο διαχωρισμός των δύο τύπων δεν είναι πάντα σαφής
  - Για παράδειγμα, η βελτιστοποίηση εξουδετέρωσης πλεονασμού είναι εφαρμόσιμη και στα δύο επίπεδα, χρησιμοποιώντας διαφορετικής αναλυτικότητας γνώση για την αρχιτεκτονική

Κατηγοριοποίηση βελτιστοποιήσεων εκ του αποτελέσματος

- Ενέργειες που πραγματοποιούνται κατά τη βελτιστοποίηση για ταχύτητα
  - Ανεξάρτητα από την αρχιτεκτονική
    - Διαγραφή ενός πλεονάζοντος υπολογισμού
    - Μετακίνηση κώδικα σε λιγότερα συχνά εκτελούμενα βασικά μπλοκ
    - Εξουδετέρωση μη προσβάσιμου κώδικα
    - Ενεργοποίηση της εφαρμογής άλλων βελτιστοποιήσεων
  - Σε εξάρτηση από την αρχιτεκτονική
    - Απόκρυψη της καθυστέρησης των προσπελάσεων στη μνήμη δεδομένων
    - Εκμετάλλευση ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όπως ειδικών αριθμητικών μονάδων (π.χ. για τη γέννηση ψευδοτυχαίων αριθμών)
    - Κατάλληλη διαχείριση πόρων με στόχο την αύξηση του ποσοστού χρησιμοποίησής τους (resource utilization)

Ενδεικτική ταξινόμηση των βελτιστοποιήσεων που είναι ανεξάρτητες από την αρχιτεκτονική

Δίπλωση και διάδοση σταθεράς

- Δίπλωση σταθεράς: υπολογισμός σταθερών εκφράσεων κατά το χρόνο μεταγλώττισης

```
c = 1 + 3;  
  
if (!true && 0) {}
```

```
c = 4;  
  
if (false) {}
```

- Διάδοση σταθεράς: απορρόφηση μεταβλητών οι οποίες έχουν σταθερή τιμή από σταθερές εκφράσεις

```
b = 3;  
c = 1 + b;  
d = b + c;
```

```
b = 3;  
c = 1 + 3;  
d = 3 + c;
```

Διάδοση αντιγράφου

- Δεδομένης της ανάθεσης $x = y$; γίνεται αντικατάσταση των μεταγενέστερων εμφανίσεων της x από την y εφόσον δεν ξαναορίστηκε η x από κάποια άλλη ανάθεση

```
x = y;  
c = 1 + x;  
d = x + c;
```

```
x = y;  
c = 1 + y;  
d = y + c;
```

Αλγεβρικές απλοποιήσεις

- Γίνεται χρησιμοποίηση γνωστών αλγεβρικών ιδιοτήτων για την απλοποίηση εκφράσεων
- Για παράδειγμα εκφράσεις προσθαφάιρες με το 0 και πολλαπλασιασμού με το 1 απλοποιούνται καθώς αυτά είναι αντίστοιχα τα ουδέτερα στοιχεία των πράξεων
- Κανόνες απλοποίησης

Έκφραση	Αντικατάσταση
$x + 0$	x
$x - 0$	x
$- (- x)$	x
$x * 0$	0
$x * 1$	x
$x / 1$	x
x / x	1
$x + c$	$c + x$
$x * c$	$c * x$
$(x + c) + y$	$(x + y) + c$
$(x * c) * y$	$(x * y) * c$
$c * x + c * y$	$c * (x + y)$

Ελάττωση ισχύος τελεστή

- Αντικατάσταση εκφράσεων με υψηλό κόστος (π.χ. σε εκτιμώμενους κύκλους μηχανής) από απλούστερες εκφράσεις με μικρότερο κόστος
- Κανόνες απλοποίησης

Έκφραση	Αντικατάσταση
$2 * x$	$x + x$
$x * 2^n$	$x \ll n$
$x / 2^n$	$x \gg n$

- Πολλαπλασιασμός με σταθερά (constant multiplication)
- Δυσεπίλυτο πρόβλημα: αντιμετωπίζεται με ευριστικές μεθόδους
- Απλή μέθοδος: παραγωγή μίας ολίσθησης για κάθε ψηφίο που είναι '1' και άθροιση πολλαπλών ορισμάτων
- Παράδειγμα: Υπολογισμός του $n = 113 \times x = (1110001)_2 \times x$ με τρεις ολισθήσεις με σταθερά και τρεις αθροίσεις

$$\begin{aligned} 113 * x &= 64 * x + 32 * x + 16 * x + x = \\ &= (x \ll 6) + (x \ll 5) + (x \ll 4) + (x \ll 0); \\ &= (x \ll 6) + (x \ll 5) + (x \ll 4) + x; \end{aligned}$$

Εξουδετέρωση νεκρού κώδικα

- Απομάκρυνση περιττού κώδικα
- Αυτό συμβαίνει για παράδειγμα, όταν ανατίθενται τιμές σε μεταβλητές οι οποίες δεν διαβάζονται σε κανένα σημείο του προγράμματος

```
b = 3;  
c = 1 + 3;  
d = 3 + c;
```

```
c = 1 + 3;  
d = 3 + c;
```

- Απομάκρυνση μη προσβάσιμου κώδικα

```
if (false) {  
    a = 5;  
}
```

```
if (false) {}
```

Εξουδετέρωση κοινής υποεκφράσεως

- Κοινή υποέκφραση αποτελεί κάθε έκφραση η οποία χρησιμοποιείται σε περισσότερα από ένα σημεία του προγράμματος
- Ο μετασχηματισμός αυτός αποβλέπει στην αντικατάσταση αυτών των εκφράσεων από ισοδύναμες μεταβλητές
- Παράδειγμα: χρήση της *tmp* στον παρακάτω κώδικα

```
if () {  
    a = b;  
    c = (b + e) * 1024;  
    d = b + e;  
    b = 7;  
} else {  
    x = a + c;  
    b = 7;  
}  
return 7 + c + d;
```

```
if () {  
    a = b;  
    tmp = b + e;  
    c = tmp * 1024;  
    d = tmp;  
} else {  
    x = a + c;  
}  
b = 7; // why? (code motion)  
return 7 + c + d;
```


Εσωγράμμιση συνάρτησης (1)

- Εσωγράμμιση συνάρτησης: αντικατάσταση μιας κλήσης σε υποπρόγραμμα (συνάρτηση) από το σώμα της συνάρτησης
- Εξουδετερώνει την επιβάρυνση από την κλήση υποπρογράμματος (πέρασμα ορισμάτων, μεταφορά καταχωρητών σε νέο πλαίσιο στη στοιβά, αποκατάσταση από προηγούμενο πλαίσιο της στοιβάς)
- Διευρύνει την εμβέλεια εφαρμογής άλλων βελτιστοποιήσεων
- Αυξάνει το μέγεθος κώδικα (με πιθανή αρνητική επίδραση στην κρυφή μνήμη)
- Ελέγχεται από απλά μετρικά κόστους
  - Μέγεθος κώδικα
  - Βάθος κλήσεως συναρτήσεων
  - Πληροφορία του προφίλ εκτέλεσης του προγράμματος
- Στην ANSI C χρησιμοποιείται η λέξη-κλειδί **inline** ως οδηγία προς το μεταγλωττιστή για την επιθυμία εσωγράμμισης της συγκεκριμένης συνάρτησης

Εσωγράμμιση συνάρτησης (2)

- Οι απόψεις για την ωφέλεια από την εφαρμογή της διαδικασίας εσωγράμμισης συνάρτησης δίστανται
  - 1 Σχεδόν πάντα είναι ωφέλιμη
  - 2 Περιστασιακά είναι ωφέλιμη, αλλά προκαλεί σημαντικά προβλήματα
  - 3 Προκαλεί απώλειες (misses) στην κρυφή μνήμη προγράμματος και για αυτό πρέπει να αποφεύγεται
- Πιο αντικειμενικές μελέτες δείχνουν ότι η πραγματικότητα βρίσκεται κάπου ανάμεσα: οι ευριστικές τεχνικές που λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες του κάθε προγράμματος είναι και οι περισσότερες ωφέλιμες

```
a = power2(b);
```

```
power2(x) {  
  return x*x;  
}
```

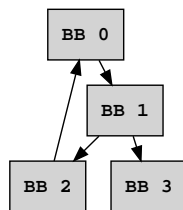
```
a = b * b;
```

Βελτιστοποίηση ροής ελέγχου

- Ζητούμενο: απλοποίηση της δομής του γράφου ροής ελέγχου (CFG)
- Κανονικοποίηση του CFG μετά την εφαρμογή μετασχηματισμών
- Ενεργοποίηση περαιτέρω μετασχηματισμών
- Βελτιστοποίηση κώδικα βρόχων
  - Ιδιαίτερης σημασίας καθώς μεγάλο ποσοστό του χρόνου εκτέλεσης ενός προγράμματος δαπανάται σε κώδικα εντός βρόχων
  - Πρώτο βήμα είναι η αναγνώριση των βρόχων στο πρόγραμμα
  - Σε δεύτερο βήμα εφαρμόζονται κατάλληλοι μετασχηματισμοί

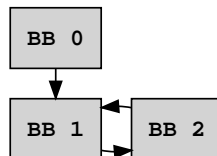
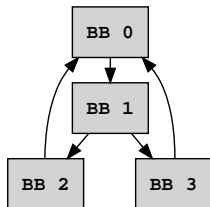
Η δομή ενός βρόχου (1)

- Βρόχος: τμήμα επαναλαμβανόμενου κώδικα
- Κορυφές: σύνολο από βασικά μπλοκ
- Αποτελείται από την κεφαλίδα του βρόχου (loop header) και το σώμα του (loop body)
- Κεφαλίδα: η κορυφή από την οποία διέρχονται όλες οι επαναλήψεις του βρόχου
- Η οπισθόδρομη ακμή (back edge) επαναφέρει τη ροή ελέγχου στην κεφαλίδα του βρόχου

Η δομή ενός βρόχου (2)

- Φυσικός βρόχος (natural loop): βρόχος με ένα σημείο εισόδου (entry point) και ένα σημείο εξόδου (exit point)
- Οι περισσότεροι αλγόριθμοι βελτιστοποίησης εργάζονται μόνο σε φυσικούς βρόχους
- Μειώσιμος γράφος ροής ελέγχου (reducible CFG): CFG το οποίο περιλαμβάνει μόνο φυσικούς βρόχους
- Μη φυσικοί (γενικευμένοι) βρόχοι: οφείλονται σε αδόμητο κώδικα (χρήση **goto**)

Η έννοια της κυριαρχίας (dominance) σε ένα CFG

- Δοθέντος ενός CFG με τα βασικά μπλοκ X , Y , Z και S , όπου S το BB εισόδου στο CFG
  - Κυριαρχία του X ως προς το Y : $X \geq Y$
Κάθε μονοπάτι από το S για το Y διέρχεται από το X
  - Αυστηρή κυριαρχία (strict dominance): $X > Y$
 $X > Y$ if $X \geq Y \wedge X \neq Y$
  - Άμεσος κυρίαρχος (immediate dominator): $idom(X)$
 $X = idom(Y)$ if $X > Y \wedge \nexists Z : X > Z > Y$
- Πρόγραμμα: αν οι κόμβοι $d1$ και $d2$ κυριαρχούν έναντι του m τότε:
  - ο $d1$ κυριαρχεί του $d2$, ή
  - ο $d2$ κυριαρχεί του $d1$

Υπολογισμός κυρίαρχων κόμβων

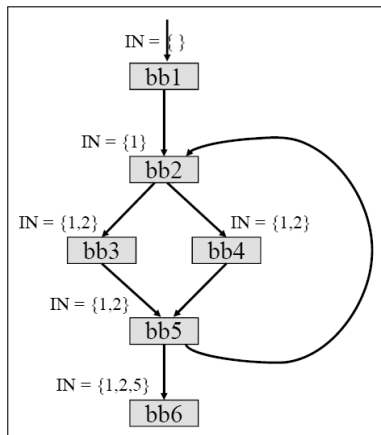
Για την επίλυση προβλημάτων ροής δεδομένων χρησιμοποιούνται εξισώσεις συνόλων για τον υπολογισμό για κάθε βασικό μπλοκ (b_k είναι το τρέχον BB):

$$GEN = \{b_k\}$$

$$KILL = \{\emptyset\}$$

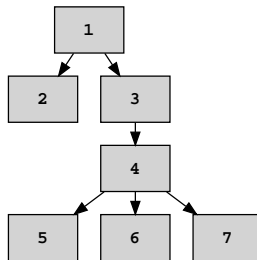
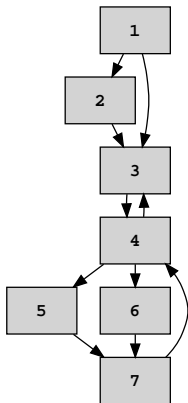
$$OUT = GEN \cup (IN - KILL)$$

$$IN = \bigcap (OUT)$$

Δένδρο κυριαρχίας (dominator tree)

- Δομή δένδρου έχοντας ως ρίζα το βασικό μπλοκ εισόδου
- Οι κορυφές του αποτελούν βασικά μπλοκ του CFG
- Υπάρχει ακμή από την κορυφή d στην n εφόσον η d είναι ο άμεσος κυρίαρχος της n

Αναγνώριση βρόχων

- Μοναδικό σημείο εισόδου (κεφαλίδα)
- Τουλάχιστον ένα μονοπάτι οδηγεί πίσω στην κορυφή κεφαλίδα
- Εύρεση ακμών των οποίων οι κεφαλές (head) κυριαρχούν των ουρών (tail) τους
  - Αυτές οι ακμές αποτελούν οπισθόδρομες ακμές βρόχων (backward edges)
  - Δοθείσης μίας ακμής $n \rightarrow d$
  - Ένας βρόχος αποτελείται από την n συν όλες τις κορυφές που μπορούν να φτάσουν στην n χωρίς το αντίστοιχο μονοπάτι να διέρχεται από την d (είναι δηλαδή όλοι οι κόμβοι μεταξύ των d και n)
  - ο d αποτελεί κεφαλίδα του βρόχου

Ο αλγόριθμος αναγνώρισης βρόχων

```
INSERT(m)
  if  $m \notin \text{loop}$  then
    loop = loop  $\cup$  {m};
    push m onto stack;

LOOP(d, n)
  loop =  $\emptyset$ ;
  stack =  $\emptyset$ ;
  INSERT(n);
  while stack not empty do
    m = pop stack;
    for all  $p \in \text{pred}(m)$  do
      INSERT(p);
```

- Αναγνώριση του κόμβου n ως μέλος του συνόλου $loop$
- Εύρεση όλων των προηγμένων κάθε κόμβου m και εισαγωγή τους στο $loop$
- Ο κόμβος d είναι ο τελευταίος που αναγνωρίζεται ως μέλος του βρόχου

Μετακίνηση αμετάβλητου κώδικα βρόχου (loop-invariant code motion)

- Μεταφορά ενός υπολογισμού εκτός του σώματος βρόχου, όταν το αποτέλεσμα του δεν μεταβάλλεται στις διαφορετικές επαναλήψεις του βρόχου
- Μπορεί να εφαρμοστεί και σε χαμηλό επίπεδο για τη βελτιστοποίηση εκφράσεων διευθυνσιοδότησης

```
int x;  
...  
for (i = 1; i <= n; i++)  
{  
    a[i] = a[i] + sqrt(x);  
}
```

```
int x;  
...  
if (n > 0)  
{  
    c = sqrt(x);  
}  
for (i = 1; i <= n; i++)  
{  
    a[i] = a[i] + c;  
}
```

Εξουδετέρωση επαγόμενης μεταβλητής (induction variable elimination)

- Επαγόμενη μεταβλητή: μία μεταβλητή της οποίας η τιμή λαμβάνεται από τον αριθμό επαναλήψεων του περικλείοντος βρόχου
- Παράδειγμα επαγόμενης μεταβλητής: ο δείκτης βρόχου
- Η βελτιστοποίηση αφορά την αντικατάσταση δύο ή περισσότερων επαγόμενων μεταβλητών από μόνο μία

```
int a[SIZE], b[SIZE];

void f(void)
{
    int i1, i2, i3;

    for (i1 = 0, i2 = 0, i3 = 0;
         i1 < SIZE; i1++)
    {
        a[i2++] = b[i3++];
    }
}
```

```
int a[SIZE], b[SIZE];

void f(void)
{
    int i1;

    for (i1 = 0; i1 < SIZE; i1++)
    {
        a[i1] = b[i1];
    }
}
```

Αναφορές του μαθήματος Ι

A. V. Aho, R. Sethi, and J. D. Ullman, *Μεταγλωττιστές: Αρχές, Τεχνικές και Εργαλεία*, με την επιμέλεια των: Άγγελος Σπ. Βώρος και Νικόλαος Σπ. Βώρος και Κων/νος Γ. Μασσέλος, **κεφάλαια 9, 9.1, 9.4–9.6**, Εκδόσεις Νέων Τεχνολογιών, 2008. Website for the English version: <http://dragonbook.stanford.edu>

D. F. Bacon, S. L. Graham, and O. J. Sharp, “Compiler transformations for high-performance computing,” *ACM Computing Surveys*, vol. 26, no. 4, pp. 345–420, December 1994.

D. F. Hanson, “Simple code optimizations,” *Software: Practice and Experience*, vol. 13, no. 8, pp. 745–763, 1983.

V. Lefèvre, “Multiplication by an integer constant,” INRIA Institute, Technical report No. 4192, May 2001.

Αναφορές του μαθήματος II

R. Leupers, O. Whalen, M. Hahenauer, T. Kogel, and P. Marwedel, “An executable intermediate representation for retargetable compilation and high-level code optimization,” in *Proceedings of the Third International Workshop on Systems, Architectures, Modeling, and Simulation (SAMOS 2003)*, Samos, Greece, July 21-23 2003, pp. 120–125.

LANCE C compiler. [Online]. Available:
<http://www.lancecompiler.com>